

**НАСОКИ
ЗА МАКСИМИЗИРАНЕ НА ЕКОЛОГИЧНИТЕ И
СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИТЕ ПОЛЗИ В
РЕЗУЛТАТ ОТ СЪЗДАВАНЕТО НА МРЕЖИ ЗА
СОЦИАЛНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО**

Този документ е създаден в рамките на Договор за субсидия № В2.9с.11 от 06.10.2017 г., проект „Зелена заетост при управлението на биоразградими отпадъци“ (Green_Crew), сключен между Община Серес и Министерство на икономиката и развитието, който се осъществява с финансовата подкрепа на Програма за трансгранично сътрудничество ИНТЕРРЕГ V-A „Гърция – България“ 2014-2020 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Община Благоевград и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган на Програмата

БЛАГОЕВГРАД, ЯНУАРИ 2020 Г.

СЪДЪРЖАНИЕ:

I. РЕЗЮМЕ	3
II. СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩАНИЯ.....	4
III. РЕЧНИК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ТЕРМИНИ.....	6
IV. ВЪВЕДЕНИЕ.....	9
V. ПРЕДСТАВЯНЕ НА НАСОКИТЕ ЗА ЕКОЛОГИЧНИТЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИТЕ ПОЛЗИ.....	15
1. ЕКОЛОГИЧНИ ПОЛЗИ В РЕЗУЛТАТ ОТ СЪЗДАВАНЕТО НА СОЦИАЛНО ПРЕДПРИЯТИЕ В ОБЛАСТТА НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ОТПАДЪЦИТЕ И ВКЛЮЧВАНЕТО МУ В МРЕЖИ ЗА СОЦИАЛНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО.....	15
2. СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ПОЛЗИ В РЕЗУЛТАТ СЪЗДАВАНЕТО НА СОЦИАЛНО ПРЕДПРИЯТИЕ В ОБЛАСТТА НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ОТПАДЪЦИТЕ И ВКЛЮЧВАНЕТО МУ В МРЕЖИ ЗА СОЦИАЛНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО.....	17
VI. РАЗВИТИЕ НА ВЕЧЕ СЪЩЕСТВУВАЩИ ПРЕДПРИЯТИЯ И/ИЛИ СЪЗДАВАНЕТО НА НОВО СОЦИАЛНО ПРЕДПРИЯТИЕ.....	20
VII. СОЦИАЛНИ УСЛУГИ И ДЕЙНОСТИ В ОБЛАСТТА НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ОТПАДЪЦИТЕ.....	25
VIII. АЛТЕРНАТИВНОТО УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ	29
IX. НАСОКИ ЗА ОСВЕДОМЕНОСТ НА ГРАЖДАНИТЕ.....	48
X. ИЗПОЛЗВАНА ИНФОРМАЦИЯ	53

I. РЕЗЮМЕ

Настоящите насоки за максимизиране на екологичните и социално-икономическите ползи в резултат от създаването на мрежи за социалното предприемачество са разработени в рамките на проект: „Зелена заетост при управлението на биоразградимите отпадъци“ (Green_Crew), по Приоритетна ос 4: „Социално включване в трансграничната зона“, Тематична цел 09: „Насърчаване на социалното включване, борбата с бедността и всякакъв вид дискриминация“, Инвестиционен приоритет 9с: „Осигуряване на подкрепа за социални предприятия“, Специфична цел 9: „Разширяване на социалното предприемачество в трансграничната зона“, по Програма за трансгранично сътрудничество ИНТЕРРЕГ V-A „Гърция - България“ 2014-2020 г.

Насоките са разработени на база обобщена оценка на ресурсния и икономическия потенциал на територията на община Благоевград и възможностите за:

- максимизиране на екологичните ползи в резултат от създаването на социално предприятие в областта на управлението на отпадъците и включването му в мрежи за социално предприемачество;
- максимизиране на социално-икономическите ползи в резултат от създаването на социално предприятие в областта на управлението на отпадъците и включването му в мрежи за социално предприемачество;
- разширяване развитието на вече съществуващи предприятия и/или създаването на ново социално предприятие;
- увеличаване на социалните услуги в областта на управлението на отпадъците в общностите с отрицателни социално-икономическите показатели;
- насърчаване на алтернативното управление на отпадъците чрез нови мерки и инфраструктури за събиране и компостиране на „зелени“ отпадъци;
- повишаване на осведомеността на гражданите относно солидарността и колегиалността в областта на управлението на отпадъците.

II. СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

СЪКРАЩЕНИЕ	ПЪЛНО НАИМЕНОВАНИЕ
ЗООС	ЗАКОН ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА
ЗУО	ЗАКОН ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ
ЗУТ	ЗАКОН ЗА УСТРОЙСТВО НА ТЕРИТОРИЯТА
ЗПСИ	ЗАКОН ЗА ПРЕДПРИЯТИЯТА НА СОЦИАЛНАТА И СОЛИДАРНА ИКОНОМИКА
ЗСП	ЗАКОН ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ
ИУЕЕО	ИЗЛЯЗЛО ОТ УПОТРЕБА ЕЛЕКТРИЧЕСКО И ЕЛЕКТРОННО ОБОРУДВАНЕ
ИУМПС	ИЗЛЕЗЛИ ОТ УПОТРЕБА МОТОРНИ ПРЕВОЗНИ СРЕДСТВА
НПУО	НАЦИОНАЛНИЯТ ПЛАН ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ
ЕС	ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕСФ	ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОНД
ЕК	ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ
ЕФРР	ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

СУ	СОЦИАЛНА УСЛУГА
СП	СОЦИАЛНИ ПРЕДПРИЯТИЯ
ТБО	ТВЪРДИ БИТОВИ ОТПАДЪЦИ

III. РЕЧНИК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ТЕРМИНИ

Анаеробно разграждане (метанизация) е биологично разграждане на биоразградими отпадъци в отсъствие на кислород, при контролирани условия и под действието на микроорганизми (включително метаногенни бактерии) с цел производството на биогаз и на ферментационни продукти.

Биогаз е богата на енергия газова смес от метан, въглероден диоксид и други газове, като сероводород, амоняк и пара, получена в резултат на процеса анаеробно разграждане.

Биоотпадъците са част от биоразградимите битови отпадъци, и по-конкретно отпадъците от парковете и градините, хранителни и кухненски отпадъци от домакинствата, ресторантите, заведенията за обществено хранене и търговските обекти, както и подобни отпадъци от предприятията на хранително-вкусовата промишленост.

Биоразградими отпадъци са всички отпадъци, които имат способността да се разграждат анаеробно или аеробно, като хранителни и растителни отпадъци, хартия, картон и други (§ 1, т. 3 от ДР на ЗУО).

Йерархия за управление на отпадъците - описва желан приоритет в различните начини за управление на отпадъците според това как и какво те привнасят към околната среда.

Компост е богат на хумус продукт, съдържащ най-малко 15 % и не повече от 50 % сухо органично вещество от общото тегло, получен в резултат на процеса компостиране.

Компостиране е процес на контролирано аеробно, екзотермично, биологично разграждане на разделно събрани биоотпадъци с цел получаване на компост.

Предварително третиране са всички физични, термични, химични или биологични процеси, включително сортирането, които променят характеристиките на отпадъците с цел да се намали обемът им или опасните им свойства, за да се улесни по-нататъшното им третиране или да се повиши оползотворяемостта им. Това разбиране е в съответствие с определението по т. 25 на § 1 на ДР на Наредба № 6 от 27.08.2013 г. за условията и

изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци.

Разделно събиране е събирането, при което поток от отпадъци се разделя по вид и естество на отпадъците с оглед улесняване на специфично третиране (§ 1, т. 34 от ДР на ЗУО).

Рециклиране е всяка дейност по оползотворяване, посредством която отпадъчните материали се преработват в продукти, материали или вещества, за първоначалната им цел или за други цели. То включва преработването на органични материали, но не включва оползотворяване за получаване на енергия и преработване в материали, които ще се използват като горива или за насипни дейности. Съгласно определението по т. 10 на § 1 от ДР на ЗУО.

Ферментация е анаеробно биологично разграждане на биоотпадъците в биогаз.

Ферментационен продукт е продукт, получен в резултат на анаеробно разлагане на разделно събрани биоразградими отпадъци, остатъчната органична фракция от процеса ферментиране, отговаряща на определени критерии за качество.

Социалната и солидарна икономика е форма на предприемачество, насочено към една или няколко социални дейности и/или социални цели, осъществявани от предприятия, включително чрез производство на различни стоки или предоставяне на услуги, в сътрудничество с държавните или местните органи или самостоятелно.

Социално предприятие е предприятие, което независимо от правно организационната си форма има за предмет на дейност производство на стоки или предоставяне на услуги, като съчетава икономически резултати със социални цели, постига измерима, положителна социална добавена стойност, управлява се прозрачно с участието на членовете, работниците или служителите при вземане на управленски решения, осъществява своята икономическа дейност, като част от средносписъчния брой на персонала са лица по чл. 7, т.4 и/или като печалбата преимуществено се разходва за осъществяване на социална дейност и/или социална цел, съгласно учредителния договор или устав. (§ 1, т. 5 от ЗПССИ).

Кооперативно предприятие, според определението на Международния кооперативен съюз (ICA), е „самостоятелно сдружение на хора, които доброволно се обединяват, с цел удовлетворяване на общи икономически, социални и културни потребности и стремежи посредством предприятие със съвместна собственост и демократично управление“.

Социално предприемачество е форма на предприемачество, която съвместява стопанска дейност с преследването на социални цели, в резултат на което се произвежда социална добавена стойност. (§ 1, т. 6 от ЗПССИ).

Социална добавена стойност е постигнатият социален ефект за целевата група в резултат от извършваната от социалното предприятие дейност, като се вземат предвид както положителните, така и отрицателните промени и съпътстващите ефекти в резултат от други действия или липса на действия от страна на социалното предприятие. (§ 1, т. 7 от ЗПССИ).

Уязвими групи са всички, които не успяват да получат достъп или да се възползват от възможностите, които предлагат обществото и икономиката и стават жертва или попадат в ситуация на риск от социално изключване. Обикновено като уязвими групи се квалифицират:

- младежите: заради липсата на професионален опит и трудностите за съчетаване на работа и образование;
- хората с увреждания: заради липса на достъпна среда и обективните ограничения пред възможните варианти за заетост;
- малцинствата: заради обществените предразсъдъци и негативни нагласи;
- лицата, живеещи в отдалечени райони: заради ограничения избор на възможности за заетост, особено в тежки периоди за местната икономика.

Социални услуги са дейности в подкрепа на лицата за социално включване и самостоятелен начин на живот, които се предоставят в общността и в специализирани институции.

IV. ВЪВЕДЕНИЕ

Икономическия растеж е от решаващо значение за развитие на местната икономика, съпроводен с увеличаване на количеството на образуваните отпадъци. Приблизително две трети от отпадъците, генерирани в домакинствата, се състоят от органични или биоразградими компоненти, които се разграждат по естествен път. Непрекъснато нарастващото количество отпадъци, образувани от жизнената дейност на

хората, производството и търговията, налага предприемането на мерки за намаляване на общото им количество, повторната им употреба и увеличаването на рециклирането и оползотворяването им. Паралелно с нарастването на обема генерирани отпадъци, нарастват и тяхното разнообразие, сложност, токсичност и свързаните с това трудности и разходи по обезвреждането им. Целта е да се предотврати, намали или ограничи вредното въздействие на отпадъците върху човешкото здраве и околната среда. Отпадъците не са само заплаха за човека, а също така са ресурс, чрез правилната употреба на който може да се сведе до минимум използването на суровини за генериране на енергия. С развитието на технологиите за третиране на отпадъци, все повече се разширяват възможностите за използването на отпадъците като алтернативен суровинен и енергиен източник и намаляване на количеството, предназначено за депониране.

Вследствие на тези тенденции, все повече се задълбочава междудържавното сътрудничество по проблемите, свързани с управлението на отпадъците. Под „управление на отпадъци се разбира събирането, превозването, оползотворяването и обезвреждането на отпадъци, включително мониторинга върху тези дейности и след експлоатационните дейности по депата, както и действията, предприети в качеството на търговец или брокер. В световен мащаб е приета *Базелската конвенция за контрол на трансграничния превоз на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане*. Конвенцията представлява споразумение за околната среда по отношение на опасните отпадъци и други отпадъци, с цел защита на човешкото здраве и околната среда срещу вредните въздействия, предизвикани от производството, трансграничното движение и управлението на опасни и други отпадъци. Наред с разпоредбите за контрол на трансграничните превози на отпадъци, конвенцията въвежда и основните принципи на управлението на отпадъците. На европейско ниво, основните насоки на политиката в областта на околната среда и управлението на отпадъците са предначертани с приетата през 1989 г. **Стратегия на Европейската Общност за управление на отпадъците**, където са формулирани следните принципи:

- “йерархия на управлението на отпадъците” - първи приоритет е предотвратяване на образуването на отпадъци, следван от оползотворяването им чрез рециклиране и изгаряне с оползотворяване на енергията, и на

последно място - екологосъобразното им обезвреждане чрез изгаряне, без оползотворяване на енергията и депониране;

- “замърсителят плаща” и “отговорност на производителя” – лицата, които образуват отпадъци или производителите на продукти, след употребата на които се образуват отпадъци, трябва да покрият пълните разходи за третирането на отпадъците. По такъв начин производителите са заинтересовани да влагат рециклируеми и по-малко опасни материали, както и да предлагат продуктите си по начин, стимулиращ повторната им употреба и оползотворяване;
- “най-добри налични техники без прекомерни разходи” - емисиите от инсталациите в околната среда следва да бъдат редуцирани във възможно най-висока степен и по възможно икономически най-ефективен път;
- “самостоятелност” – всяка държава трябва да изгради мрежа от съоръжения и инсталации, с достатъчен капацитет за обезвреждане на цялото количество отпадъци, образувани на нейната територия;
- “близост” – отпадъците трябва да бъдат обезвреждани възможно най-близко до мястото на тяхното образуване.

Всяка година в ЕС се генерират около 3 милиарда тона отпадъци (средно по 6 тона на човек). Около 90 милиона тона от тях (около 3%) са опасни, съдържащи тежки метали и други токсични вещества³. Биоразградимите градински, кухненски и хранителни отпадъци представляват 88 милиона тона от годишното количество битови отпадъци. Средно за ЕС около 40% от биоразградимите отпадъци се депонират.

Европейския съюз отделя годишно около 0,75% от БВП за управление на отпадъците. Секторът рециклиране има оборот от 24 млрд. евро и в него са заети около половин милион души. Основният източник на средства за финансиране на дейностите по управление на отпадъците в страните-членки на ЕС е **Европейският фонд за регионално развитие (ЕФРР)**.

През 1975 г. е основан ЕФРР, с цел осигуряване на финансова подкрепа за развитие и реструктуриране на регионалните икономики, икономическа промяна, повишаване на

конкурентоспособността, както и за териториално сътрудничество в рамките на ЕС. Заедно с Европейския социален фонд (ЕСФ), ЕФРР е един от двата структурни фонда на Съюза.

Европейските тенденции през последните години в сферата на социалната икономика и социалното предприемачество са насочени към изграждане на бизнеси, базирани на социалното включване, развитие на колаборативна икономика и развитие на кръгова икономика. Бизнесите, базирани на социалното включване са търговски организации, които имат за цел да разрешат проблеми, касаещи силно уязвимите социални групи, като ги приобщят към предприятията като доставчици, дистрибутори, търговци на дребно или клиенти.

Основният акцент при кръговата икономика е устойчиво развитие. Основната ѝ цел е опазване на околната среда чрез производство на стоки или предлагане на услуги, които водят до намалено потребление на суровини и на енергия от изчерпаеми източници. Кръговата икономика се характеризира с използването на еко материали, както и на рециклирани материали и суровини. В същото време това налага прилагането на нови технологии, част от които могат да бъдат използвани в дейността на социалните предприятия.

Колаборативната икономика е отговор на развитието на онлайн платформите, които улесняват предлагането и съответно достъпа на хората до различни услуги. Социалните предприятия демонстрират голям интерес към колаборативната икономика, поради възможностите, които тя предоставя за преодоляване на физическата, икономическа и социална изолация, които са характерни за селските или районите с намаляло и/или застаряващо население. Ефективността на социалните предприятия в тази област се обуславя и от характерните за тях дълбоки връзки с местната общност и пълноценните контакти, които те умеят да поддържат с нейните представители.

В последните години, като отражение на общоевропейската тенденция се преотстъпват правомощия от централната в посока към местните власти на дейности, основно свързани с подобряването на качеството на живота на регионално ниво. Фактът, че околната среда е един от съществените елементи на качеството на живота, наред със социалните и икономически аспекти, е осъзнат от страна на местното самоуправление. Нещо повече, местните власти са най-добре запознати със състоянието и проблемите на

околната среда, в това число и с управлението на отпадъците на територията на съответната община, затова е приносът им е решаващ.

В споразумението за партньорство на Република България с ЕК за периода 2014-2020 г., очертаващо помощта на Европейските структурни и инвестиционни фондове е дефинирана ролята на воденото от общността местно развитие като полезен инструмент за овластяване на местните общности за подобряване на институционалния капацитет на местните заинтересовани страни и за създаване на социални иновации на местно равнище, в това число и насърчаване на развитието на социалната икономика и социалните предприятия.

Социалното предприемачество е двигател за регионално развитие. Социалните предприятия съществуват и имат място във всички сфери на стопанската дейности – производство на всякакви стоки и предоставянето на различни услуги. Отдавна вече дейността на социалните предприятия не се отъждествява единствено с дейности в социалния сектор. Те заемат пазарни ниши, в които държавата не успява да предложи достатъчно услуги, а пазарът не успява да осъществи достатъчно печалби.

Социалното предприемачество поощрява разпространението на добри практики на местно равнище чрез:

- реинвестиране на печалби в районите, където са създадени;
- мобилизиране на местни участници и местни ресурси;
- създаване на предприемаческа култура;
- обвързване на дейности с местни потребности;
- поддържане на дейности, които са в риск да изчезнат, защото не са рентабилни;
- създаване на социален капитал.

Предимствата на социалните предприятия и причините за техния успех в сфери, в които държавата и другите икономически субекти са неефективни са:

- близост до проблема, чието разрешаване е основата цел и причина за създаването или промяна на посоката на развитие на дадено социално предприятие;

- разбиране в дълбочина на проблема и неговият отзвук в местната общност;
- откриване на решение по начин, който в повечето случаи най-добре кореспондира с местните нагласи, ресурси и разбирания;
- способност за мобилизиране на местните ресурси.

V. ПРЕДСТАВЯНЕ НА НАСОКИТЕ ЗА ЕКОЛОГИЧНИТЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИТЕ ПОЛЗИ

Този документ е създаден в рамките на договор за съвместно изпълнение от общината, през който взети участие при управлението на биоразградими отпадъци“ (Green_Crew), сключен между Община Серес и Министерство на икономиката и развитието, който се осъществява с финансовата подкрепа на Програма за трансгранично сътрудничество ИНТЕРРЕГ V-A „Гърция – България“ 2014-2020 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

1. ЕКОЛОГИЧНИ ПОЛЗИ В РЕЗУЛТАТ ОТ СЪЗДАВАНЕТО НА СОЦИАЛНО ПРЕДПРИЯТИЕ В ОБЛАСТТА НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ОТПАДЪЦИТЕ И ВКЛЮЧВАНЕТО МУ В МРЕЖИ ЗА СОЦИАЛНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО.

Екологичните ползи в резултат от създаването на социално предприятие в областта на управлението на отпадъците на територията на община Благоевград са намаляване на количеството депонирани биоразградими отпадъци и увеличаване на оползотворяването, рециклирането или обезвреждането им по начин, който не застрашава здравето на хората и околната среда.

Най-осезаемата и значителна полза от максимизиране на биологичното третиране на биоотпадъците ще бъде предотвратяването на емисиите на парникови газове, които според прогнозите през 2020 г. ще достигнат приблизително 10 милиона тона еквивалент на CO₂

само от сектор „Отпадъци“. Една от основните цели на Стратегията „Европа 2020“ е намаляване на емисиите на парникови газове с 20% до 2020 г. спрямо нивото от 1990 г. Нещо повече, метанът трябва да бъде събиран от депата, доколкото е възможно, и да се използва за производството на енергия. Ако образуваният метан в едно средно голямо общинско депо се преобразува в енергия, може да осигури електричество на около 20 000 домакинства годишно.

Произведеният при обезвреждането на биоразградимите отпадъци компост може да се използва в земеделието за подобряване на почвената структура, което ще доведе по-голяма плодovitост на почвата и по-добро качество на насажденията, а също така може да се използва и за мелиорация на депа. Ограничаването на съотношението на биоразградими отпадъци в депата е важно, защото биоотпадъците са източник на инфилтрати и биогаз – особено метан, който сформира голяма част от произвеждания биогаз и е значим парников газ. Компостът допълва почвата с хранителни вещества и също има противоерозионни качества (способността да задържа повече вода в почвата).

Някои страни от ЕС, като Испания и Франция, произвеждат компост главно от смесени отпадъци и го използват в селското стопанство, а други страни, като Финландия, Ирландия и Полша, използват компоста за възстановяване на почвата или за покривен материал в депата за отпадъци.

Политиката на ЕС цели да насърчи използването на отпадъчните материали като суровини за производството на други продукти, доколкото е възможно. В този процес много важна е ролята на всеки индивид или домакинство. В много страни събирането на отпадъците е организирано разделно и потребителите разделят отпадъците спрямо типа на материала (хартия, пластмаса, стъкло, метал, биоразградими отпадъци и др.).

Екологичните ползи от предотвратяването на отпадъците включват спестяване на ценни природни ресурси и свързаното с това въздействие върху околната среда от извличането и преработката на тези ресурси, намаляване на количеството консумирана енергия и емисиите парникови газове, образувани вследствие събирането, транспортирането и третирането на отпадъците.

Икономическите ползи от намаляването на отпадъците са значими, тъй като то води до намаляване на разходите в общинския бюджет. Предвид все по-високите изисквания на

Този документ е създаден в рамките на Договор за субсидия № В2.9с.11 от 06.10.2017 г., проект „Зелена заетост при управлението на биоразградими отпадъци“ (Green_Crew), сключен между Община Серес и Министерство на икономиката и развитието, който се осъществява с финансовата подкрепа на Програма за трансгранично сътрудничество ИНТЕРРЕГ V-A „Гърция – България“ 2014-2020 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

европейското и националното законодателство в сектор отпадъци и задълженията на общините да постигнат определени количествени цели, разходите за управление на отпадъците отнемат значителен ресурс от бюджета на общината.

На индивидуално ниво, намаляването на отпадъците също носи икономически ползи, макар че в България все още те не могат да се оценят като съществени предвид факта, че таксата за битовите отпадъци масово не се определя на база на изхвърленото количество отпадък. Генерирането на по-малко отпадъци освобождава финансов ресурс на домакинствата за потенциално по-икономически продуктивни начинания – по-ниската и екологосъобразна консумация води до използване на по-малко финансови средства за закупуване на продукти, които се превръщат в отпадък.

2. СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ПОЛЗИ В РЕЗУЛТАТ СЪЗДАВАНЕТО НА СОЦИАЛНО ПРЕДПРИЯТИЕ В ОБЛАСТТА НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ОТПАДЪЦИТЕ И ВКЛЮЧВАНЕТО МУ В МРЕЖИ ЗА СОЦИАЛНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО

От информацията, представена в Доклада за оценка на ефективността от създаването на социално корпоративно предприятие в областта на употребата на „зелени отпадъци“, се налага се изводът, че въпреки съществуващия местен опит и наличните към настоящия момент предприятия, определили себе се като социални социалното предприемачество остава почти незабележимо в Община Благоевград. Все още липсва достатъчна разпознаваемост на социалните предприятия като иновативен модел за създаване на заетост на групи в неравностойно положение на пазара на труда, както и на нова форма за активно социално включване. Няма практика за подкрепа от страна на местната власт към социалното предприемачество. В тази посока не съществува нито практически опит, нито разработени документи, регулиращи на местно ниво подобна евентуална подкрепа. Това пречи на дефинирането на областите, политиките и местните проблеми, където възможностите на социалните предприятия все още са неизползвани и силно подценени.

С оглед тенденциите (европейски и национални) за налагането на социалното предприемачество като един от основните фактори за регионално развитие, следва да се отбележи, че натрупването на описания по-горе и в Доклада за оценка на ефективността от създаването на социално корпоративно предприятие в областта на употребата на „зелени отпадъци“ опит в община Благоевград във връзка със СП не е без значение. Осмислени са причините за липсата или не удовлетворяващата устойчивост на проектно финансирани дейности в социалното предприемачество. Известни са важните фактори за постигане на успешни и дълготрайни резултати в сферата, променена е нагласата на общността по отношение на ролята и значението на социалните предприятия. Дългогодишната дейност на ТПКИ „Рила“ и устойчивост на резултатите са пример за по-голямата издръжливост на кооперативните предприятия в сравнение с традиционните такива.

Очертаната до момента картина на степента на развитие на местно ниво, налага извода, че са възможни и двата варианта за развиване на социалното предприемачество в областта на управлението на отпадъците - създаване на ново социално предприятие или разширяване на вече съществуващо/и социално/и предприятие/я.

Положителен ефект би имал и фактът, че вече е в сила Закона за предприятията на социалната и солидарна икономика. Изключително важен е и фактът, че се отчита повишена степен на чувствителност на местното население по темата, свързана с управлението на отпадъците. Предприемането на действия за създаване или развиване на социално предприятие в областта на управлението на отпадъците на територията на община Благоевград са ще срещне одобрението и подкрепата на общността, която вече е наясно до голяма степен с екологичните ползи от подобно действие.

Тъй като възможностите за намаляването на количеството депонирани биоразградими отпадъци и увеличаване на оползотворяването, рециклирането или обезвреждането им по начин, който не застрашава здравето на хората и околната среда вълнува все повече и все по-сериозно населението, тези теми, по естествен начин обединяват местни общности. Намирането на ефективни и актуални решения в отделните общини е от регионално и национално значение. Споделянето на добри практики между, идеи и ресурси между СП със сходен предмет на дейност е задължителен елемент от

стратегията за действие и устойчиви резултати, която би следвало да има всяко социално предприятие, насочило дейността си към управлението на отпадъци.

В този смисъл наличието на достатъчен брой СП в сферата на управлението на отпадъците е важно условие за ефекта от тяхната дейност. Работата в мрежа на организации със сходен предмет на дейност отдавна е с доказан ефект, има достатъчно успешни практики в този смисъл и аргументи за прилагането на този модел в различни сфери, в това число и управлението на отпадъците.

VI. РАЗВИТИЕ НА ВЕЧЕ СЪЩЕСТВУВАЩИ ПРЕДПРИЯТИЯ И/ИЛИ СЪЗДАВАНЕТО НА НОВО СОЦИАЛНО ПРЕДПРИЯТИЕ

По информация, събрана по повод изготвянето на Доклада за оценка на ефективността от създаването на социално корпоративно предприятие в областта на употребата на „зелени отпадъци“, към 31.12.2019 г., в община Благоевград има 9 предприятия, които се самоопределят като социални.

Техните дейности са свързани с предоставяне на образователни, социални услуги, шивашка дейност, изработване на книжни опаковки, предоставяне на услуги за интернет бизнеси.

Над половината от самоопределилите се като социални предприятия на територията на община Благоевград са ползвали финансиране по Оперативна програма „Развитие на

човешките ресурси“ 2014-2020 г. След края на осигуреното финансиране всички споделят, че изпитват трудности да осигурят нормалното функциониране на предприятието във вида, в който е създадено. Трудностите са свързани основно с намирането на достатъчно пазар и работна сила. Много малко от тях посочват директно като проблем липсата на достатъчно добро управление на предприятието, но споделените проблеми подсказват за това.

Неуспешно, по отношение на устойчивостта, е и участието на Община Благоевград, в периода м. март 2009 г. – м. юни 2011 г., в проект „Социално предприятие „Услуги в дома и градината“, ОПРЧР 2007-2013 г., Операция “Социално предприемачество. Популяризиране и подкрепа на социалните предприятия“. Основната цел на проекта е постигане на устойчиво развитие на социалното предприемачество чрез предоставяне на нови услуги в социално предприятие “Услуги в дома и градината”. Основните дейности на проекта включват разработване и тестване в практиката на цялостен модел за маркетинг и работа на социално предприятие “Услуги в дома и градината” с участието на хора с увреждания и продължително безработни. Въпреки успешно реализирания проект, след края му, в община Благоевград не е регистрирано ново социално предприятие с подобна сфера на дейност. Това е валидно и към настоящия момент.

Въпреки гореизброените факти, следва да се отбележи, че в общината вече има натрупан опит в сферата на социалното предприемачество. Обществото има достатъчно информация за ползите от социалното предприятие и способността му да решава по ефективен начин проблеми от местно значение. В този смисъл в община Благоевград има условия за създаването на ново социално предприятие или развиването на съществуващо такова в нова сфера. Евентуалният избор тази нова сфера да бъде управлението на биоразградимите отпадъци също е улеснен, тъй като общината реализира следните проекти: *„Проектиране и изграждане на допълнителна инфраструктура /инсталация за предварително третиране на битови отпадъци и компостираща инсталация за разделно събрани биоразградими и/или зелени отпадъци/ за развитие на регионалната система за управление на отпадъците на регион Благоевград, включващ общини Благоевград, Симитли, Рила, Кочериново и Бобошево“ и “Проектиране и изграждане на анаеробна инсталация за разделно събрани биоразградими отпадъци за регионална система за управление на отпадъците на Регион Благоевград”.*

Очакваните резултати от реализацията на двата проекта са:

- Достигане на по-високо ниво на управление на отпадъците в общините от РСУО - Благоевград съгласно йерархията при управлението им, заложена в действащото законодателство;
- Намаляване на количеството на депонираните отпадъци чрез изграждане на компостираща инсталация за разделно събрани биоразградими и зелени отпадъци, инсталация за предварително третиране на битови отпадъци и анаеробна инсталация за разделно събрани биоразградими отпадъци и насърчаване на тяхното рециклиране и оползотворяване;
- Организиране на разделно събиране, рециклиране и оползотворяване на биоразградимите отпадъци;
- Обработване и третиране на биоразградимите отпадъци по безопасен за околната среда начин;
- Изграждането на инсталациите и въвеждането им в експлоатация ще допринесе за постигане на националните цели, зложени в националното законодателство и в Националния план за управление на отпадъците 2014-2020 г.;
- Насърчаване на активно участие на обществеността в управление на отпадъците.

Към подходящите налични условия за развитие на социално предприятие в сферата на управлението на отпадъците следва да се добави и изключителната актуалност на проблема с опазването на околната среда и необходимостта от предприемане на спешни мерки на място.

Чрез Програмата за полагане на общественополезен труд от лица, обект на месечно социално подпомагане, която община Благоевград изпълнява, съгласно разпоредбите на чл. 2, ал. 4 от Закона за социално подпомагане и чл. 12 от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане, средно месечно около 200 лица в трудоспособна възраст са ангажирани с дейности по озеленяване и почистване на зелените площи (паркове, градини и междублокови пространства). Би могло да се предполага, че тези хора са потенциално заинтересовани от възможността да насочат трудовата си реализация в тази посока, но не чрез отработване на общественополезен труд, а чрез трайна трудова заетост. Програмата

обхваща хора, които живеят не само в гр. Благоевград, а и в малките населени места на общината, тъй като проблемът с управлението на отпадъците засяга цялата територия на община Благоевград.

От предварителните данни, посочени и в Доклада за оценка на ефективността от създаването на социално корпоративно предприятие в областта на употребата на „зелени отпадъци“ става ясно, че чрез проектите на общината за изграждане на компостираща инсталация за разделно събрани зелени отпадъци, инсталация за предварително третиране на смесени битови отпадъци и анаеробна инсталация за разделно събрани биоразградими отпадъци са закупени и предстои да се закупят машини, съоръжения и оборудване. Т.е. дейността на СП следва да се фокусира върху сметосъбиране и сметоизвозване на отпадъците – дейности, за които необходимото оборудване изисква по-малък финансов ресурс.

По отношение на необходимия човешки ресурс може да се каже, че в резултат на реализираните в различни периоди проекти и програми в община Благоевград до голяма степен има е популярно приемането на дейностите за управление на отпадъците като възможност за трудова реализация. Идеята е популярна и сред голям брой хора от уязвими групи. Не на последно място следва да се отбележи, че въпреки демографските тенденции в община Благоевград има села, в които живее трудоспособно население, което може да бъде привлечено към дейността на СП в сферата на управлението на отпадъците. За целта би могло да се развие СП, което като администриране да бъде разположено в гр. Благоевград, но да извършва дейности по сметосъбиране и сметоизвозване и в част от селата. Справка на ГРАО-Благоевград показва, че села с население по настоящ адрес с над 100 жители са 14 на брой, села с население по настоящ адрес с над 500 жители са 6 на брой. Сред живеещите в по-големите села има хора в трудоспособна възраст, за които възможността за работа в мястото, в което и живеят е желан избор. Професиите в областта на управлението на отпадъците не са сред изчезващите професии, което също ги прави привлекателни за хората без работа.

От всичко гореизброено следва извода, че темата за създаване/развиване на съществуващо СП в сферата на управление на отпадъците е изключително актуална за община Благоевград. Моментните условия за подобно начинание в общината също са

подходящи. Налице са всички важни фактори, които влияят върху екологичните и социално-икономическите ползи от създаването на СП в сферата на управлението на биоразградимите отпадъци.

Не на последно място следва да се отбележи, че актуалността на темата катализира подобни процеси по създаване и развитие на СП с подобна насоченост в много райони, не само на територията на Република България (включително и пограничните райони). Активното включване на община Благоевград в тези процеси ще ѝ позволи да обменя опит и да ползва успешните практики на организации и СП в сферата, които са постигнали добри резултати. Известни са ползите от работата в мрежа, не само по отношение на организации, занимаващи се с управление на отпадъците. Конкретно за тази сфера би могло да се добави, обаче, че наличието на модерна техника и оборудване е от изключителна важност за ефективността на дейностите в сферата. С оглед активността на община Благоевград, по отношение набавянето на необходимите техника, съоръжение и оборудване, с капацитет, позволяващ обслужването и на съседни общини, се налага извода, че създаването на СП в сферата на управление на отпадъците би имало и перспектива за регионално развитие.

VII. СОЦИАЛНИ УСЛУГИ И ДЕЙНОСТИ В ОБЛАСТТА НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ОТПАДЪЦИТЕ

В община Благоевград е осигурена възможност за ползване на разнообразни социални услуги. Хората, които имат нужда от подкрепа могат да избират от над 20 социални услуги (институции, резидентни услуги, дневни центрове). Почти половината от социалните услуги са предназначени за пълнолетни лица. Част от тях са: три Центъра за настаняване от семеен тип, три Защитени жилища, два Дневни центъра за пълнолетни лица с увреждания, Център за временно настаняване. За тези социални услуги е характерно, че осигуряват възможност за включване в трудотерапия. Тя основно се провежда на място, в самите социални услуги. Най-застъпена е функционално-битовата и занимателната трудотерапия. Много по-слабо в работата си персонала на някои от СУ използва частично производствена трудотерапия (леки ремонтни дейности, земеделски дейности). В резидентните услуги за пълнолетни лица с по-лека степен на увреждания на територията на

община Благоевград, подкрепата за настанените включва регистрацията в ДБТ или други лицензирани трудови посредници, помощ за участие в подходящи обучения и курсове за придобиване на умения или професионална квалификация, помощ при намиране и започване на работа, подкрепа (в някои случаи, включваща придружаване „от“ и „до“ работното място) в първоначалния период след започване на работа. Като резултат от тези целенасочени усилия има потребители на СУ, на които е осигурена трудова заетост.

Служителите в тези социални услуги са единодушни в мнението си, че възможността за трудова реализация, съобразена с възможности и интереси на хората е едно от важните условия за постигане на пълноценно социално включване и трайна положителна промяна на качеството на живот.

Повишаване на популярността на темата за управлението на отпадъците е факт, особено, сред трудоспособните потребители на социалните услуги. Причината от една страна е важността на темата, а от друга страна възможността за появата и развитието на нови професии.

Дейности от общ характер, свързани с управлението на отпадъците, не са непознати за една част от потребителите на социални услуги и членове на техните семейства.

В изпълнение на разпоредбите на чл. 2, ал.4 от Закона за социално подпомагане и чл. 12 от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане, както и на рамково споразумение между Агенция за социално подпомагане и националното сдружение на общините в Република България, община Благоевград ежегодно разработва програма за полагане на общественополезен труд от лица, обект на месечно социално подпомагане, живеещи на територията на общината. Основната цел на програмата е осигуряване на заетост на безработни лица, които са в трудоспособна възраст и са обект на месечно социално подпомагане, съгласно ЗСП. Непосредствените цели на програмата са: формиране на трудови навици на ангажираните по програмата лица; социална интеграция на безработните лица и подкрепа за бъдеща трудова реализация; подобряване на условията на живот и жизнената среда в населените места в общината. Обект на програмата са всички жители на община Благоевград, които са безработни, в трудоспособна възраст и получават месечна социална помощ по ЗСП. Териториално програмата обхваща всички населени места в община Благоевград. Част от изпълняваните видове дейности са:

- Екологични:
  - почистване и премахване на нерегламентирани сметища;
  - разрохкване и обогатяване на почвата; затревяване на терени; засаждане на трайни насаждения;
  - засаждане на цветя и дървесни видове; затревяване и залесяване;
- Хигиенизиране:
  - събиране, натоварване и извозване на отпадъци;
  - поддръжка и почистване на пътища, улици, тротоари и други обществени терени;
  - метене и почистване на алеи;
- Други:
  - неотложни дейности за предотвратяване или преодоляване на последствията от аварии и природни бедствия, наводнения, тежки природни условия;
  - почистване на речни корита;
  - поддръжка на улици, пътища, тротоари, площади и др.

Независимо, че участието в тази програма не е в категорията социални услуги, тя е част от политиката за подкрепа на хора от уязвими групи. Включването в подобни дейности на безработни лица има положителен ефект върху тях, тъй като ги приучава към основни трудови навици, дава им възможност да опознаят и придобият опит в упражняването на определена професия и чрез резултатите от собствената си дейност да разберат важността на темата за намаляването и управлението на отпадъците. Включените в програмата дейности се изпълняват съвместно от община Благоевград и „Биострой“ ООД (дружество, чиято основна дейност е насочена към хигиенизиране и озеленяване на населени места). Това също се отразява положително върху опита и уменията, които придобиват хората, които полагат общественополезен труд по програмата.

За да може ползите от различните дейности в социалните услуги да се канализират и да се използват пълноценно за осигуряване на достатъчен човешки ресурс за появата и

развитието на социални предприятия, развиващи дейност включително и в сферата на управление на отпадъците е необходимо към гореизброените услуги да се добавят и:

- Възможности за включване на потребителите на услугите в допълнителни форми на обучение за придобиване/повишаване на умения и квалификация, извън тези, които могат да бъдат организирани в самите социални услуги;
- Дейности за информиране и подкрепа за социалните предприемачи по въпроси, свързани със спецификите при наемане и осигуряване на трудова заетост на хора от уязвими групи на работа;
- Нови посреднически услуги: семеен трудов консултант; консултация и менторство след започване на работа; така нареченото „мобилно бюро по труда“.

VIII. АЛТЕРНАТИВНОТО УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Съществуващо състояние на събирането и третирането на „зелените“ отпадъци на територията на община Благоевград

Към момента, събирането и третирането на „зелени“ отпадъци или това са отпадъците от обществените паркове, гробищата, крайпътните насаждения и др. на територията на община Благоевград се осъществява от общинската фирма по озеленяване. Те се транспортират до площадка, на която не се използват технологии за тяхното

третиране. Общината е предприела мерки за разделно събиране и оползотворяване на зелените и биоразградимите отпадъци на територията ѝ.

Община Благоевград участва в регионално сдружение за управление на отпадъците – Благоевград (РСУО-Благоевград), заедно с още четири общини – Симитли, Рила, Кочериново и Бобошево за постигане на националните цели, заложи в българското законодателство на регионално ниво.

Съществуващата система за управление на отпадъците на територията на община Благоевград не разполага с технически съоръжения за осъществяване изискването за предварително третиране съгласно *Наредба № 6 за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци* (Издадена от министъра на околната среда и водите, обн., ДВ, бр. 80 от 13.09.2013 г., в сила от 13.09.2013 г.).

Дейностите по събиране и транспортиране на битовите отпадъци обхваща всички населени места на територията на община Благоевград. Събирането и транспортирането на битовите отпадъци се извършва от общинската фирма „Биострой“ ЕООД. За събиране на твърдите битовите отпадъци се използва смесена контейнерна система – със стационарни и сменяеми съдове. Контейнерите се поставят на определени места, от където се обслужват от специализираните автомобили. Общината е осигурила контейнери за разделно събиране на битовите отпадъци от опаковки чрез поставяне на съдове за разделно събиране. Тази дейност е възложена на „Еко Партньорс България“ АД – лицензирани организации за оползотворяване на отпадъци от опаковки.

На територията на община Благоевград е създадена добра организация и стабилна основа по отношение на събирането и транспортирането на смесените битови отпадъци от домакинствата и от бизнеса, като е обхванато почти 100% от населението. Но общината все още не е въвела система за разделно събиране, сепариране и оползотворяване на биоотпадъците, което е от критично значение, както по отношение на постигане на нормативно определените количествени цели за редуциране на депонираните ТБО, така и във връзка с прилагане на йерархията при управление на отпадъците.

През последните години, като отражение на утвърдените общоевропейски управленски практики, все по-забележима става тенденция и у нас към преотстъпване на

Този документ е създаден в рамките на Договор за субсидия № В2.9с.11 от 06.10.2017 г., проект „Зелена заетост при управлението на биоразградими отпадъци“ (Green_Crew), сключен между Община Серес и Министерство на икономиката и развитието, който се осъществява с финансовата подкрепа на Програма за трансгранично сътрудничество ИНТЕРРЕГ V-A „Гърция – България“ 2014-2020 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие.

повече правомощия в посока от централната към местните власти на дейности и отговорности, свързани основно с подобряването качеството на живот на регионално и общинско ниво чрез устойчиво управление на компонентите на околната среда. Сред тях ярко се открояват задълженията на местната власт по отношение на екологосъобразното управление на твърдите битови отпадъци в изпълнение на националното и европейско законодателство в тази област.

В рамките на РСУО-Благоевград предстои реализацията на няколко значими проекта от обществен интерес в сферата на управление на отпадъците. Скоро (след известно забавяне) е въведено в експлоатация Регионалното депо за обезвреждане на неопасни отпадъци - част от Регионална система за управление на отпадъците - Благоевград. На площадката на депото се предвижда да бъдат изградени още: инсталация за компостиране на разделно събрани зелени и дървесни отпадъци и инсталация за предварително третиране на смесени битови отпадъци с модул за стабилизиране на остатъчна органична фракция, както и в съседен на депото имот предстои да се изгради инсталация за анаеробно разграждане на биоразградими отпадъци с последващ модул за компостиране на ферментационния материал и когенерационна система, като ще се приложи на практика интегрирания подход за постигане по възможно най-добрия начин на екологосъобразно и устойчиво управление на потоците от органични отпадъци, съобразен и с покриване на нормативно-заложените цели (регионални и национални) за отклоняване количествата ТБО от депониране.

Мерки за разделно събиране и третиране на биоразградими и зелени отпадъци

Община Благоевград насърчава управлението на отпадъците на нейна територия чрез предприемане на различни мерки за разделно събиране и оползотворяване на биоотпадъците и отклоняване от депонирането им.

Фиг. 1. Биоразградими отпадъци и компост

Домашното компостиране е една от предпочитаните и най-ползени от екологична гледна точка мерки за намаляване на биоразградимите отпадъци. Чрез него домакинствата могат да оползотворят голяма част от хранителните и градинските си отпадъци. По този начин се спестяват ресурси за събиране, транспортиране и оползотворяване на тези отпадъци и се намаляват вредните емисии от парниковите газове. Общината ще насърчи извършването на домашно компостиране, като проведе разяснителни мероприятия за ползите и техниките за компостиране на градинските и хранителните отпадъци от дома и ще предостави безплатно съдове за домашно компостиране там, където не е целесъобразно разделно събиране на градинските отпадъци от домакинствата.

Използването на отпадъците като ресурси, заместващи първичните природни ресурси, вместо депонирането им, е в основата на европейските и национални политики за ефективно използване на ресурсите. Допълнителен ефект от оползотворяване на биоразградимите битови отпадъци вместо депонирането им, е предотвратяването на емисии на парникови газове – метанът, който се отделя от депата. Ето защо европейското и националното законодателство постави изисквания за постепенно намаляване на депонираните биоразградими отпадъци. Като се основава на добрите европейски практики националното законодателство въведе и изисквания за оползотворяване на битовите биоотпадъци. Целите за оползотворяване на биоотпадъците се считат за изпълнени от общините при условие, че биоотпадъците се събират разделно при източника на образуване, транспортирани и предадени за оползотворяване. В допълнение Наредбата за

разделно събиране на биоотпадъците изисква кметовете на общини да осигурят цялото количество образувани биоотпадъци от поддържането на обществени площи, паркове и градини на територията на съответната община да се събират разделно и оползотворяват.

Биоотпадъците, преработени чрез домашно компостиране, се считат от законодателството за предотвратени отпадъци. Това подпомага за изпълнението на целите за намаляване на количествата депонирани биоразградими отпадъци, но тези биоотпадъци не се отчитат за изпълнение на целите за биоотпадъците.

За да подобри управлението на битовите биоразградими и биоотпадъци до 2020 г. община Благоевград си поставя за цел да изпълни настоящата подпрограма като много важна част от Програмата за управление на отпадъците на общината до 2020 г.

Нормативната уредба дава възможност всяка община да постигне целите самостоятелно или заедно с други общини, в зависимост от решението на Общото събрание на съответното РСУО и наличната инфраструктура за третиране на отпадъците в общината и региона.

Изпълнението на целите за биоразградимите, вкл. биоотпадъците, ще намали количествата на депонираните битови отпадъци, а в допълнение ще освободи общината от заплащане на отчисления по чл.64 от ЗУО и ще увеличи експлоатационния период на ползваната клетка на регионалното депо за отпадъци.

За да постигне целите за управлението на биоразградимите отпадъци, в т.ч. и на биоотпадъците, община Благоевград ще предприеме значителни мерки до 2020 г.

Най-важната мярка за изпълнение на целите за рециклиране/оползотворяване на биоотпадъците и отклоняване от депонирането им е осигуряване от общината на компостираща инсталация за зелените отпадъци и организиране на система за тяхното разделно събиране. Важно е и да се регламентира нормативно системата за разделно събиране на биоотпадъците в допълненията към общинската Наредба за управление на отпадъците. Общината разполага с подходяща площадка за изграждане на компостираща инсталация (Площадката обхващаща имоти № 000733, местност “Текето”, землище на с. Бучино, № 053020, местност “Цалините”, землище на Българчево и № 000272, землище на

с. Бучино, собственост на Община Благоевград и представляващи площадката на съществуващото сметище, ползва Благоевград, с обща площ 105.441 дка).

Пред РСУО-Благоевград стои предизвикателството за изпреварващо въвеждане на регионална система за разделно събиране на битовите биоразградими отпадъци, като за целта се предвижда да бъдат предварително разработени мерки по информационното, нормативно (с изменения и допълнения към общинските наредби за управление на отпадъците), финансово и публично обезпечаване на средствата, механизмите и инструментите, с които ще се постигне това. С предстоящото изготвяне на регионални проекти, свързани с третирането на органични отпадъци, за осигуряването на голяма част от необходимите елементи (техника и съдове за разделно събиране на биоотпадъци) на тази система, ще бъдат доставени при реализацията им.

Инфраструктура за разделно събиране и третиране на биоразградими и зелени отпадъци

Площадката, на която се предвижда да се изгради регионалното депо е разположена в подножието на източните склонове на Влахина планина, северозападно от с. Бело поле, непосредствено до пътя за с. Бучино, област Благоевград. Площадката обхваща имотите ПИ № 000733, ПИ № 000272, част от ПИ № 000453 и № 000271, местност Текето, в землището на с. Бучино, община Благоевград, ЕКАТТЕ 07168 и ПИ № 053020, местност Цалините, в землището на с. Българчево, община Благоевград. Релефът в района е планински. Средната надморска височина в района на депото се изменя от 345 до над 420 м.

Обща площ на площадката е 106 дка, като обхваща долната част на дера (на около 400,0 м от заустването му в р. Струма) с тясна тераса по дъното и стръмни склонове. В подножието на десния скат е изградена корекция на дерето с “П” образни стоманобетонени елементи, отворени отгоре с вътрешни размери 2,40/1,20 м и единична дължина 3,0 м. Насипите от стари отпадъци са разположени по цялата дължина на площадката върху терасата по дъното и левия скат на терена. Най-големите натрупвания са около входа на депото, с височина над 20,0 м, мерена от ниво естествен терен (дъно дера).

Капацитетът на предвиденото за изграждане регионално депо за неопасни отпадъци е определен на **574 240 м³** отпадъци. Проучени са топографските, геоложки, хидрогеоложки и хидроложки условия на площадката с оглед прилагане на най-добрата организационна рамка по СМР, като се отчетени различните възможности и ограничения на площадката. В проекта на депото се предвижда изграждане на:

- Изолация по дъното и откосите на депото (долен изолиращ екран);
- Система за отвеждане на инфилтратни води;
- Резервоар за инфилтратни води с Пречиствателна станция (ПСИВ);
- Система за отвеждане на повърхностни води;
- Депо за отпадъка от вертикалната планировка на площадката;
- Газоотвеждаща система;
- Охранителна ограда; и
- Контролно-измерителна система.

За функциониране на депото и правилното протичане на експлоатацията му е предвидено да се изградят:

- Приемна зона – на която са разположени:
  - Административно-битовата сграда – с работни и битови помещения за персонала, вкл. лаборатория;
  - Трафопост;
  - КПП – за приемане, идентифициране на сметовозните коли, проверка на отпадъците за съответствие, маркиране, обработка и съхранение в компютърна система със софтуер на информацията за постъпилите в депото отпадъци и насочване към местата за третиране;
  - Автокантар с електронна везна за приемане на отпадъците;
  - Вана за измиване гумите на сметовозните коли при напускане на обекта;
- Обслужваща зона – на нея са разположени работилница и гараж;

- Вътрешни експлоатационни пътища;
- Външно ел. захранване;
- Външно водоснабдяване;
- Външен колектор за пречистени замърсени води;
- Охранителна ограда;
- Лесозащитен пояс.

↪ **Инсталация за компостиране на разделно събрани зелени и дървесни отпадъци**

Инсталацията за компостиране е финансирана по процедура №BG16M1OP002-2.002 „Комбинирана процедура за проектиране и изграждане на компостиращи инсталации и на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци“ по приоритетна ос 2 „Отпадъци“ на Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, част от Регионална система за управление на отпадъците - Благоевград. Инсталацията ще бъде с капацитет **2 516 т/год**. Планираната година за пускане в експлоатация е 2021 г.

Инсталацията ще бъде разположена на територията на регионалното депо, като ще оперира само с разделно събрани зелени и дървесни отпадъци. Избраната технология е инсталация в открити клетки с навес, с автоматизирана система за разместване и разбъркване.

Фиг. 2. Компостиране в открити клетки с навес

Към системата се предвижда аериране, което е предпоставка за по-бърз и качествен процес на компостиране. Заради предвиденото аериране на първите 25 м. от линията и естеството на входящите потоци - зелени и дървесни отпадъци, не се предвижда оросяване на компоста, от една страна поради по-високото съдържание на влага в зелените отпадъци, от друга - поради ежедневното разбъркване на материала. На фигурите по долу е представена инсталацията в работен режим и при преместване на автоматизираната система.

Описаната линия за компостиране намалява близо до нула остатъчните отпадъци от некачествено произведен материал, който не би могъл да се определи като компост. Линията позволява този материал да се ползва като уплътняващ и да се третира повторно в нея, размесен с входящия шредирани материал.

Оперативните разходи са ниски заради автоматизацията на системата. Обслужващият персонал се свежда до двама (максимум до петима) работници на смяна отговорни за приемане на разделно събраните зелени и дървесни отпадъци, контролиране

на качеството на входящия материал, шредирание, зареждане на линията, настройка на автоматизираната система, ако е необходимо и контрол на изходящия продукт.

Относителната чистота и хомогенност на разделно събраните зелени отпадъци е предпоставка за получаване на висококачествен краен продукт – компост. Този компост ще бъде използван при пролетното и есенното торене на зелените обществени площи в петте общини от РСУО-Благоевград. Компостът, получен през месеците ноември и декември, следва да бъде съхранен и използван заедно с получения от първия цикъл на работа компост през следващата година за пролетното торене и засаждане на цветя.

Технологията за компостиране в открити клетки с навес, чрез автоматизирана система за размесване и разбъркване е подходяща за условия, където поддържащите дейности за правилно протичане на процеса на компостиране са в малка зависимост от климата, а използваните машини са с ниски оперативни-експлоатационни разходи и опростено обслужване. Оперативните разходи са оптимизирани, тъй като системата е автоматизирана и няма необходимост от непрекъснато наличие на обслужващ персонал. Ако инсталацията има автоматично пълнене, присъствието на работен екип се изисква само при програмиране на циклите.

↪ **Инсталация за предварително третиране на смесени битови отпадъци**

Инсталацията за предварително третиране е финансирана по Процедура № BG16M1OP002-2.002 *„Комбинирана процедура за проектиране и изграждане на компостиращи инсталации и на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци“* по Приоритетна ос 2 „Отпадъци“ на Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“, като на част от Регионално сдружение за управление на отпадъци Регион Благоевград. Инсталацията ще бъде с капацитет **24 117 т/год.** смесено събрани битови отпадъци, а планираната година за пускане в експлоатация е 2021 г. Инсталацията ще бъде разположена на територията на регионалното депо, в конструкция на няколко нива ведно с инсталацията за компостиране на разделно събрани зелени и дървесни отпадъци.

Фиг. 3. Инсталация за предварително третиране

Инсталацията ще осигурява отделяне на възможно най-голямо количество рециклируеми фракции от потока смесено събрани битови отпадъци, които впоследствие ще бъдат предавани за рециклиране и оползотворяване.

Инсталацията за предварително третиране включва оптимална комбинация между механизация, оборудване и ръчен труд. Проучени и анализирани са потоците рециклируеми отпадъци, така че да се постигнат задоволителни резултати по предварително им третиране и сепарация. Линията е съобразена със спецификата на отпадъците, като са взети предвид рискови позиции, които могат да повлияят на процеса. Предвидено е първоначално предварително сортиране на едрогабаритни отпадъци, както и оборудване, което да спомага за максимални резултати. Тази високотехнологична линия ще даде възможност за безпрепятствено опериране и постигане изцяло на целите за отклоняване на рециклируеми отпадъци от депониране, поставени за изпълнение пред общините от РСУО Благоевград. Технологичният процес завършва с пресоване и балиране на сепарираните отпадъци за удобното им и компактно транспортиране към рециклиращите фабрики. Към системата има и модул за стабилизиране на остатъчната органичната фракция преди депонирането ѝ.

Описание на необходимото оборудване:

- челен товарач;
- лентови транспортъори (конвейери);
- машина за отваряне на торбички;
- барабанно / вибрационно сито;
- магнитен сепаратор;
- зона за ръчно сортиране;
- клетки/ контейнери за сортирани отпадъци;
- балираща машина; и
- система за стабилизиране на органичната фракция.

Описание на съоръженията:

- площадка на инсталацията за предварително третиране на битови отпадъци със зона за съхранение на сепариран, балиран отпадък;
- модул за стабилизиране на органични отпадъци.

Описание на технологичния процес:

1. Подаване на необработен отпадък посредством челен товарач;
2. Първично сортиране – отделяне на едри инертни отпадъци;
3. Преминаване през машина за отваряне на торбички;
4. Пресяване през барабанно/ вибрационно сито:
  - отпадък преминал през сита попада в контейнер намиращ се под второто сито– този отпадък ще бъде стабилизиран в контейнер за стабилизиране на отпадъци.
5. Зона за ръчно сортиране на:
  - хартия/ картон;
  - пластмаса;

- текстил;
  - гума;
  - кожа;
  - стъкло;
  - метал;
  - и инертни материали, които не се сортират, а се отвеждат по линията в краен контейнер.
6. Преминаване през магнитен сепаратор;
  7. Съхранение в контейнер за остатъчен отпадък;
  8. Балираща машина за балиране на хартия, картон и пластмаса;
  9. Шредирание на остатъчен отпадък;
  10. Зона за съхранение на сепарирани отпадъци.

Захранването на инсталацията и отделните ѝ части се осъществява посредством челен товарач. Подситовата фракция и остатъчните отпадъци подлежат на раздробяване и последваща стабилизация.

След сортиране на отпадъците само малка част от тях ще бъде депонирана. Инертните материали ще бъдат изцяло депонирани поради невъзможност да бъдат оползотворени или стабилизирани.

↪ **Инсталация за анаеробно разграждане на разделно събрани биоразградими отпадъци**

При реализиране на инвестиционното предложение ще се използва следната технология, а именно **технология за анаеробно разграждане по метода на суха ферментация с последваща инсталация за аеробно разграждане и когенерационен модул.**

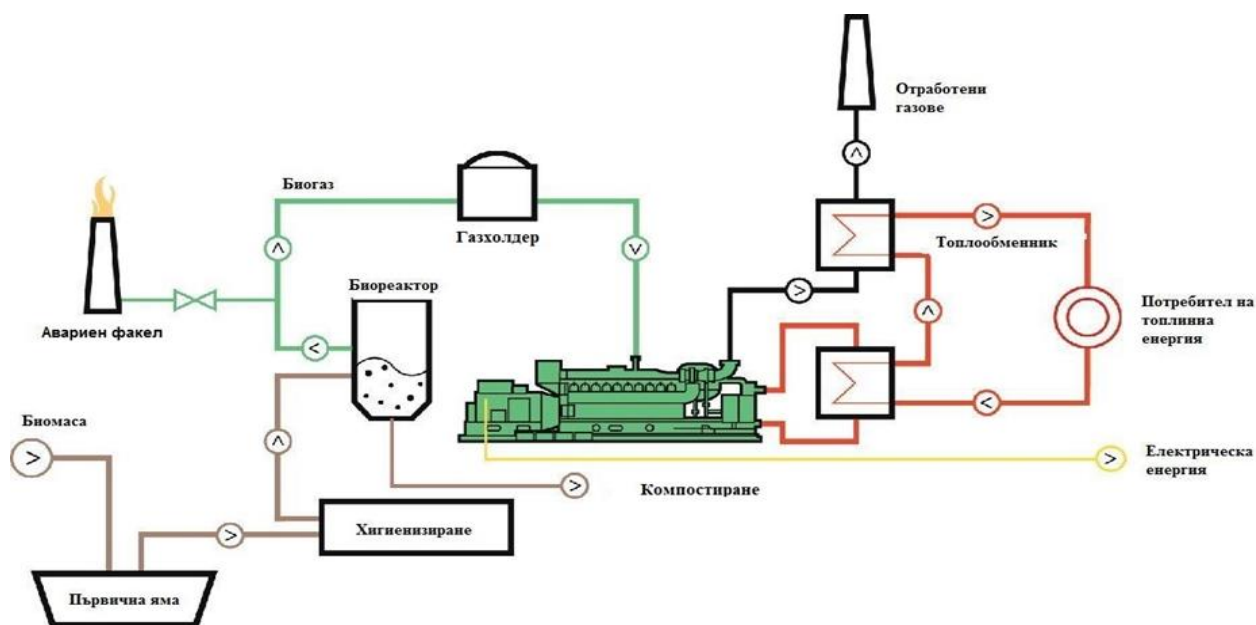

При процеса суха метанизация не е необходимо субстрата да се разрежда с вода, следователно получената вторична биомаса е суха. Това значи, че не се изисква обезводняване. Процесът не се влияе от попадналите в суровините неразградими фракции от инертни материали, тъй като те могат да бъдат отстранени в последствие (след стабилизацията на органичните отпадъците).

Инсталациите за производство на енергия от биомаса чрез суха ферментация се състоят от следните основни елементи:

- съоръжения за съхранение на суровини (биомаса);
- биореактори/ ферментори;
- резервоар за биогаз /газхолдер/;
- генератор за ток;
- компостиране на ферментационния продукт;
- система за контрол и автоматизация.

По долу е представена схема на процеса на суха ферментация в комбинация с когенерация и компостиране на ферментационния продукт.

Фиг. 4. Схема на елементите на сухата ферментация в комбинация с когенерация

Тъй като процесът на суха ферментация се осъществява в обезвъздушени, херметически затворени съоръжения (биореактори), не се отделят лоши и неприятни миризми. Биореакторите, наричани още ферментори, представляват газоплътни, бетонни камери, които приличат на гаражи (фигура 5).

Фиг. 5. Биореактор/ферментор

Ферменторите са оборудвани с хидравлично задвижвани, газоплътни, стоманени врати. Те имат пневматични гумени уплътнения, които при притискането си към бетонената конструкция осигуряват херметичното затваряне на входният отвор. Преди отваряне, въздухът от уплътненията се изпуска. Те се отварят отдолу нагоре, за да се предотврати заклещване и повреждане на опериращите машини. Надуваемите уплътнения са разположени в краищата на вратите и така допълнително са предпазени от повреди. Ферменторите работят при леко свръх налягане, което допълнително предотвратява образуването на експлозивна газовъздушна смес дори и при загуба на херметичност.

Органичната материя или биоотпадъците се зарежда в биореакторите посредством челен товарач (фигура 6).

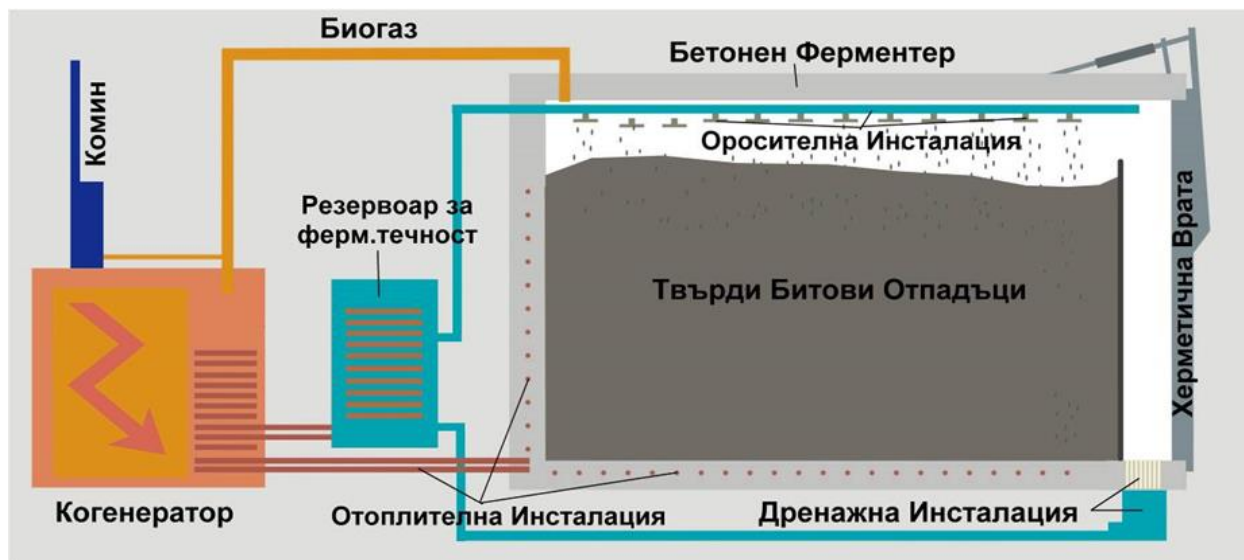

Фиг. 6. Зареждане на биореактор с челен товарач

Експлозии по време на фазата на преминаване на средата от метан към въздух (при отваряне на ферменторите) са невъзможни, тъй като не се допуска образуването на избухлива газовъздушна смес. По време на изпразването и пълненето на ферменторите, специална вакуумна система осигурява постоянният приток на пресен въздух и проветряване на биореактора.

При сухата ферментация биоотпадъците се поливат постоянно с генерираната от тях самите ферментирала течност – перколат, което гарантира идеални условия за развитие на бактериите. Температурата се поддържа съобразно необходимите към момента условия на процеса, като е възможно и добавяне на вещества за катализиране на резултатите от процеса. Температурата в изолираните ферментори се регулира посредством отоплени подове и стени, намиращи се в контакт с ферментиращите материали. Не е необходимо допълнително разбъркване, препомпване и добавяне на допълнителен материал. Тръбите на отоплителната система се вграждат в бетонените подове и стени още по време на отливането им. По този начин се избягват всякакви прегради във вътрешността. Подгръването на течността за оросяване се извършва чрез топлообменник намиращ се

извън ферменторите. Вследствие на това, температурата във ферменторите се контролира много прецизно.

Фиг. 7. Оросяване на биореактора и когенерация на получения биогаз

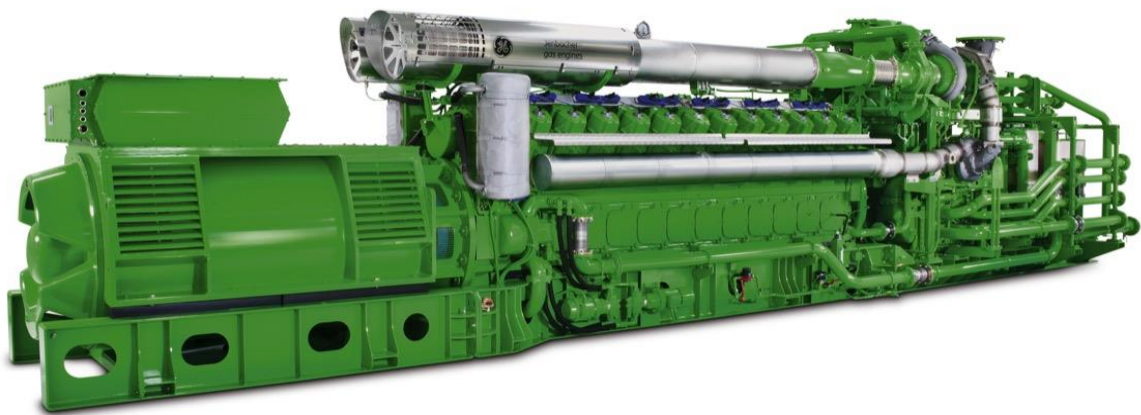
Течността, с която се поливат суровините (перколата) се събира чрез дренажна система и се складира в резервоар. В него, ако е необходимо, течността се подгръва отново и пак се разпръсква върху биоотпадъците във ферментора. Ферментацията се извършва при „мезофилна“ (благоприятна за ферментацията) температура от 34 – 37 °С. Температурата се регулира и поддържа чрез вградена в пода и стените отоплителна система.

Постоянното производство на биогаз се гарантира от едновременната работа на ферменторите. След приключване на процеса на ферментация (пълно разграждане на биоматерията), инертният вече материал се изважда от ферменторите за следваща преработка (сепариране на ферометали, стъкло, висококачествен хумус, пластмаси, хартия, дървесина, и други използвани фракции).

Технологията е много опростена като конструкция. Методът е едностепенен „непрекъснат“ процес. Различните етапи на разпадане на биоматерията (т.е. хидролизата, образуването на киселини и метан) се извършват в един и същ ферментор. Под „непрекъснат“ се има предвид, че по време на ферментацията не се добавя или отнема материал и биоотпадъците остават във ферменторите до края на процеса на разграждане (време на престой).

По време на процеса на суха метанизация биогазът получен от процеса се подсушава, а качеството и количеството му се измерват постоянно. След това, посредством газо – регулиращата и преносна система се подава към когенерационният модул.

Фиг. 8. Когенератор за производство на топлинна и електрическа енергия от биогаз

Когенераторът е оразмерен спрямо количеството произведен газ и по тази причина не е необходимо изграждането на скъпи газохранилища. Единствено пространството над ферментирацията материал се използва за временно хранилище. Когенераторът преобразува енергията на биогаза в електрическа и топлинна енергия. Топлинната енергия се създава чрез комбинирано производство (когенерация) и може да се използва за отопление на сгради, производство на топла вода или затопляне на въздух. Електрическият ток може да се продава на ЕРП на преференциални цени, а топлината би могла да се използва за централно топлоснабдяване или за промишлени процеси.

Процесите в инсталациите за суха ферментация са компютърно управляеми и наблюдавани. Промените в циклите на оросяване, температурата, както и параметрите на биогаза се регулират поотделно за всеки един биореактор. Постоянното наблюдение и контролиране на параметрите позволяват оптимизиране на процеса и вследствие на това –

висок и надежен добив на биогаз. Контролната зала на инсталацията се разполага така, че да се осигурява постоянно визуално наблюдение на вратите на всички ферментационни клетки.

След приключване на процеса на суха ферментация, материалът се изважда от клетката посредством челен товарач. Тъй като процесът на метанизация е „сух“, не се налага отделянето на течности чрез преси или центрофуги. Ферментираният материал се складира на купчини и се оставя да се стабилизира (компостира) за около 3 – 4 седмици.

По време на анаеробното разграждане се извършва минерализация на азота и фосфора, като остатъчният продукт от ферментацията е отличен тор (компост) за подхранване на почвата. Полученият след ферментация в инсталациите за суха метанизация компост е с много добри качества, защото е с намалени ароматни съединения, така че силно миришещите вещества са обработени и полученият тор практически не мирише. Полученият след производство на биогаз компост има и отлични хранителни качества. Компостът може да се внася както предсеитбено, също така и по време на вегетация, защото не уврежда растенията. Така може да се намали използването на минерални торове при торене на растенията и следователно използването на тор като продукт на сухата метанизация води до опазване от замърсяване на питейната и на подпочвената вода.

IX. НАСОКИ ЗА ОСВЕДОМЕНОСТ НА ГРАЖДАНИТЕ

Много важна роля за повишаване на осведомеността на гражданите е насърчаване на активното им участие в областта на управлението на отпадъците. Информиранието на обществеността и бизнеса относно управлението на отпадъците са необходимост и в полза за постигане на целите, свързани с намаляване на количеството генерирани отпадъци и оползотворяването им и има ключово значение за успеха и добрите резултати на системите за управление на отпадъците съобразно йерархията за тяхното управление. Информационните кампании за повишаване на общественото съзнание и консултации с участниците в процеса на управление на отпадъците, ще допринесат за разбиране на потенциалните възможности и ползи за опазване на околната среда, произтичащи от оползотворяването и рециклирането на отпадъците.

В Програмата за управление на отпадъците 2015-2020 г., са посочени конкретни мерки за постигане на целите по управление на отпадъците, като една от тях е

информирането на обществеността и бизнеса относно дейностите по управление на отпадъците. Община Благоевград е предприела целенасочени мерки за повишаване на общата информираност за намаляване на отпадъците и използването им като ресурс и за разделно събиране на битови отпадъци. Мерките са насочени към изграждане на екосъобразно поведение и повишаване на активното участие на обществеността и бизнеса в управлението на отпадъците на територията на община Благоевград.

За повишаване на осведомеността на гражданите се публикува и разпространява актуална информация по отношение на дейностите по управление на отпадъците. За организиране и провеждане на информационни и разяснителни кампании относно дейности по управление на отпадъците се уведомяват населението и бизнеса чрез интернет страницата на Община Благоевград, както и чрез медиите за масово осведомяване или по друг подходящ начин.

Експертите по управление на отпадъците от общинска администрация – Благоевград планират и разработват помагала, насоки, брошури и други информационни материали, както и чрез подходящи техники или схеми стимулират активното пряко участие на населението по дейности за разделно събиране на различни потоци битови отпадъци. Също така, се обръща специално внимание на работата с ученици и деца от училища и детски градини на територията на общината, предвид създаването у тях на устойчиви нагласи и поведение относно управлението на отпадъците. Чрез периодични допитвания сред жителите, Общината ще поддържа обратна връзка и ще ангажира обществеността в процеса на вземане на решения относно политиката за управление на отпадъците. Допитванията ще служат и за измерване на резултатите от провежданите дейности за информиране на обществеността относно предотвратяване на отпадъците и спазване на нормативните изисквания за управление на различните потоци отпадъци. С реализиране на трите проекта по приоритетна ос 2 „Отпадъци“ на Оперативна програма „Околна среда“ 2014-2020, които се изпълняват в момента, са заложили организиране на информационни кампании за повишаване на осведомеността на населението за разделно събиране на биоразградими и зелени отпадъци, както и как протича процеса на компостиране на разделно събраните зелени и/или дървесни отпадъци и анаеробното разграждане на биоразградимите отпадъци.

С реализиране на дейностите, заложиени по проект „Зелена заетост при управлението на биоразградимите отпадъци“ (Green_Crew), това ще подпомогне за представянето и популяризирането на алтернативни начини за компостиране на биоразградими и зелени отпадъци, обмяна на опит и споделяне на добри практики в областта на управлението на отпадъците, които Община Благоевград ще може да приложи на практика. Като по този начин се очаква да се насърчи населението към разделното събиране на биоразградими отпадъците, чрез повишаване на информираността и активното им участие за постигане на целите в областта на управлението на биоразградимите отпадъци. Това ще доведе до увеличаване на социалните услуги в областта на управлението на отпадъците и растежа на местната икономика.

Повишаване участието и заинтересоваността на населението в предотвратяване и разделно събиране на отпадъци изисква изграждане на информирано поведение чрез прилагане на конкретни мерки в тази насока.

Информирането на обществеността и бизнеса по отношение на управлението на отпадъците са необходимост и в полза за постигане на целите, свързани с намаляване на количеството генерирани отпадъци и оползотворяването им и има ключово значение за успеха и добрите резултати на системите за управление на отпадъците съобразно йерархията за тяхното управление. Кампаниите за повишаване на общественото съзнание и консултации с участниците в процеса на управление на отпадъците, ще допринесат за разбиране на потенциалните възможности и ползи за околната среда, произтичащи от оползотворяването и рециклирането на отпадъците.

На общинско ниво, населението следва да бъде информирано и привлечено в процесите на вземане на решенията, относно управлението на отпадъците. Комуникационните цели могат да бъдат разделени на две категории:

- повишаване на общественото съзнание и обучение и
- комуникация с участниците в дейностите по управление на отпадъците.

Повишаването на общественото съзнание има за дългосрочна цел да постигне промяна в поведението на населението чрез осъзнаване на екологичните рискове, свързани с изчерпване на ресурсите, генерирането и обезвреждането на отпадъците.

Обучението и комуникацията е процес, чрез който от една страна се предоставя информация на участниците, а от друга се обменят и оценяват идеи и дейности по управлението на отпадъците. Образованието и комуникацията с участниците в дейностите по управление на отпадъците е изключително важна за:

- предоставяне на информация относно политиката по управление на отпадъците;
- получаване на информация, обратна връзка и подкрепа от участниците в управление на отпадъците;
- подпомагане на формулирането, обсъждането, приемането и прилагането на дейности, засягащи финансирането и възстановяването на разходите.

Мерките и кампаниите, които общината е въвела и наложила през годините са ефикасни, но въпреки това по-голямата част от тях не достигат в достатъчно широк аспект до населението. Необходимо е да бъдат организирани още различни кампании за привличане на населението към дейността. Населението е основен участник в процеса на управление на отпадъците, защото то е постоянен техен генератор и поради това трябва да бъде информирано за въздействието върху околната среда, причинено от обезвреждането на отпадъци, както и за възможностите и отговорностите относно предотвратяването и оползотворяването на отпадъците.

Вземането на правилни решения и осъществяването на мерките, заложили в общинската програма, трябва да се постигне при оптимален баланс на интересите на различните участници в управлението на отпадъците. За целта е необходим непрекъснат диалог с участниците в дейностите по управление на отпадъците и организирането на кампании за повишаване на общественото съзнание. Мерките, които трябва да бъдат взети са за:

- привличането на населението, неправителствени организации и заинтересованата индустрия, в процесите на вземане на решения по въпросите на управление на отпадъците, като особено значение следва да бъде отделяно на начина за определяне на “такса битови отпадъци” и отчитането на изразходваните средства;

- повишаване на общественото съзнание, с цел да се постигне промяна в поведението на населението, чрез осъзнаване на екологичните рискове, свързани с изчерпване на ресурсите, генерирането и обезвреждането на отпадъците;
- провеждане на конкурси, празненства, обществени мероприятия, организирани специално за целта или включени като част от програмите за честване на празници на общината или конкретно населено място, като специално внимание следва да бъде отделено на работата с подрастващите;
- получаване на обратна връзка за успеха на прилаганите мерки за управление на отпадъците.

Също така предвид законодателните промени в областта на управлението на отпадъците е необходимо населението да се запознае с тях, с новите изисквания за третиране и управление на отпадъците, наложената йерархия, както и с проблемите пред общината за достигането им и претърпените вреди и пропуснати ползи при неспазване на изискванията. Необходимо е да се организира запознаване на населението и фирмите с всеки един етап от йерархията за управление на отпадъците, както и необходимите начини и действия за достигането. Добре е, за да се организират правилно тези дейности ежегодно общината да изготвя график и обобщени предложения за извършването на конкретните кампании, както и да се определи необходимият ресурс за това. Ако този график предварително се обяви на населението ще може на по-късен етап да се организира по-лесно, а населението ще бъде подготвено за него. Също така е добре общината да изготви и брошури, дипляни и др., чрез които по-лесно ще бъде разбрано посланието за добро управление и рециклирането на отпадъците.

Х. ИЗПОЛЗВАНА ИНФОРМАЦИЯ

1. Директива 2006/12/ЕО относно отпадъците
2. Директива 1999/31/ЕС относно депонирането на отпадъци
3. Национален план за управление на отпадъците 2014-2020 г.
4. Общински план за развитие на Община Благоевград 2014-2020 г.
5. Програма за управление на отпадъците Община Благоевград 2015-2020 г.
6. Национален стратегически план за поетапно намаляване на количествата биоразградими отпадъци, предназначени за депониране 2010-2020 г.
7. Стратегия „Европа 2020“ на ЕС
8. Прединвестиционни проучвания за инсталациите
9. Насоки за кандидатстване за финансиране по ОПРЧР 2007-2013 г.
10. Насоки за кандидатстване за финансиране по ОПРЧР 2014-2020 г.
11. Насоки за кандидатстване за финансиране по ОПОС 2014-2020 г.
12. Закон за опазване на околната среда
13. Закон за управление на отпадъците
14. Закон за предприятията на социалната и солидарна икономика
15. Закон за социално подпомагане
16. Общинска стратегия за развитие на социалните услуги 2016 г. -2020 г.
17. Национална стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2020 г.
18. Национална концепция за социална икономика
19. Национална стратегия за младежта 2010-2020 г.
20. Дългосрочна стратегия за заетост на хората с увреждания 2011-2020 г.

21. Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Кооперации и реструктуриране“ (становище по собствена инициатива).